

Naročnina listu:

60 din., četrt letu:

Celo leto 120 din. inserat ali oznanila se
garečunajo po dogovoru; pri večkratnem
inseriranju primeren popust. Upravišтво
sprejema naročnino, inserate in reklamacije.
Telefon interurban št. 113.

31 RAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Poštšina plačana v gotovini.

STRAŽA izhaja v ponedeljek, sredo in petek.
Uredništvo in upravišтво je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5 Z uredništvom se more
govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure.
Rokopisi se ne vračajo.

Nezaprite reklamacije so poštnine proste.
Telefon interurban št. 113.

103. števil.

Maribor, dne 12. septembra 1928.

Letnik XV.

Toplice in politika.

Topliška sezona se bliža koncu in Pašič se je v ponedeljek zvečer vrnil v Beograd, kjer so v njegovi odsotnosti mnogo reševali, a še več odložili do njegove vrnitve. Fama beograjske družbe, ki hoče tudi vse vedeti, pripoveduje, da so bile Pašičeve počitnice v ozki zvezi z reškim vprašanjem. Pašič je odšel baš tedaj, ko je reška afeta dosegla kulminacijo. Eni trdijo, da ima Pašič stare račune in neznane obveznosti, radi katerih smo trdo pritisnjeni ob stran, drugi pa menijo, da se je Pašič modro umaknil, da ni za nobeno stvar odgovoren.

Ministri in drugi visoki dostojanstveniki so se razgubili po raznih kopališčih, razvnili so živahne politične debate ter dajali hote in nehotne razne izjave, iz katerih sedaj ob koncu sezone posnema zagrebški «Jutarnji list» naslednje zanimive podatke glede zunanje in notranje politike.

Zunanja politika stoji slabo. Pašič sam ne ve, kaj hoče in na stara leta se je tako ugloobil v molčanje, da njegovo sfingsko obnašanje prehaja v karikaturu. Govoriš mu o Bolgarski, on molči, govoriš mu o Barosu, on ne posluša, govoriš o Rusiji, on ne razume. — Živi v svoji preteklosti, star je in negibljiv. A pri tem, kolika je njegova avtoriteta! Brez njega ne more ne radikalna stranka, ne vlada, sploh nihče ničesar, — a z njim je težko.

Ljuba Jovanović je zaupnik dvora, ima veliko besedo, a njegove misli niso misli radikalov in tudi ne misli Pašiča. Ljuba misli, da bi se dal centralizem v dveh do treh letih polagoma ublažiti, rad prigovarja, rad se pogovarja, pa kaj naj obljubi in da, ko je samo predsednik parlamenta. Radikali sploh ne morejo dati večjih koncesij, ker se bojijo, da bi jim demokrate med Srbi spodkopali teren, če bi začeli popuščati napram Hrvatom. Zato je radikalski načrt, najprej oslabiti in uničiti demokrate. To so delali pri skupščinskih volitvah in to delajo sedaj v občinah. Drobtnice bi dajali Hrvatom in Slovincem, avtonomija je pa za sedaj izključena. Vidovdanska ustava se po njihovem mišljenju ne sme kršiti in vse, kar bi se dalo, bi se dajalo v okvirju te ustave.

Tudi vprašanje Bosne je zelo važno. Bosna je srbski Elzas in če vprašate samega Ljubo Jovanovića, vam bo rekel: Bosna je srbijska, — zapomnite si: ne samo srbska, ampak srbijska! — Radičeva akcija je za Beograd neugodna in splošno se čaka, da bo na jesen prišlo do kake intervencije v korist Hrvatov. Seveda v prijateljskem tonu in v formi konvencionalne diplomacije in radi tega se noče nihče prenapetiti. Velizar (dr. Janković kot Pašičev zastopnik) je sicer sipal grom proti Radiču in pretel z obznano, a je hitro utihnil, ker Beograd ne more in noče nekaj ukreniti, kar bi povečalo razburjenje v Hrvatski.

Radikali ostanejo pri eksperimentalni politiki. Poskušalo se bo z «novimi strankami» vsaj na videz, če tudi brez uspehov. Z obznano ne bo nič. Princ Pavle se ženi ter ima namen, da pride rezidirati v Zagreb. In sicer še to jesen in kako bi bil ta plan mogoč, če bi se pripravljala tudi obznana! Vsi vladni ljudje so se v svojih izjavah strinjali v tem, da bo radikalna politika ostala pri tem, kar so v Avstriji imenovali «fortwursteln», predpostavljali so pa možnost, da pride Pašič lahko z drugimi instrukcijami.

Pašič je tu in sedaj je konec politike topliške sezone. Posebno skrivnostno se rešuje reško vprašanje. Listi so napovedovali francosko intervencijo v našo korist in obenem s Pašičem je prišel francoski maršal Franchet d'Esperay v Beograd. Vesti o francoskem posredovanju za nas se ne morejo vzeti za resne ob tendencah, ki jih kaže francoska vlada napram Italiji in maršalov prihod služi najbrž samo v maskiranje. V tem nas potrjuje tudi «Vreme», ki piše: «Tudi Francija ne bi smela ostati ravnodušna napram italijanskim razširjevalnim poskusom. Italijani gledajo tudi na Tunis, kot na neosvojenjo zemljo. Kljub temu pa smatra Francija za mnogo važnejši svoj spor z Anglijo, ker ji italijanska politika trenutno ne škoduje. Jadran Francije ne interesira, čeprav gre tam za važne naše interese. Pojem zaveznitva je pobledele in se pojavlja v novi obliki, o kateri bo zgodovina pisala kot o znamenitosti, ki je nastala po vojni.» — To je med drugimi pojavi jasno znamenje, da bo Pašičeva politika tudi v novi sezoni brez uspehov in brez prave zaslonbe.

Politični položaj.

Angleži o našem notranjem položaju. Londonski «Times» prinaša koncem pretečenega mesca obširen članek o naših notranjih razmerah. Pod naslovom «Krti centralizem» navaja tudi to-le: Beograjska vlada je kakor obsedena s svojim centralizmom. Ona je celo državo s silo stlačila v čvrsto kopito, kateremu je Beograd

peta, ter se ni niti malo pobrigala za to, da bi združene dežele medsebojno izmenjavale ideje in pridobitve. Srbija je danes bolj nacionalistična kot kedaj poprej in ta njen nacionalizem prehaja že v megalomanijo. List nadalje točno konstatira, da je vlada čisto srbska in da ima od 313 poslancev komaj kakih 120 na svoji strani, končno pa vprašuje: kako vlogo igra v vsem tem veliki srbski državnik Pašič? Ali je on res ustvaril ta kaos? Odgovor je ta: Na eni strani kot glava radikalne in predstavnik centralistične ideje g. Pašič mora biti odgovoren. Na drugi strani je pa on že zelo star in je samo orodje veliko-srbske ideje. Na obeh straneh so pa Srbi sploh odgovorni za vse, ker so napravili velike napake, da vse tlačijo v svoje kopito ter da se preveč zanašajo na svojo moč. Srbe tira pretirani nacionalizem brezobzirno naprej ter jih priganja k temu, da se brezmejno zanašajo sami na sebe ter vse uravnavajo po sebi. Tako delajo z novimi kraji, a nimajo niti malo uspeha in sreče, da bi premostili prepad, ki se je odprl med posameznimi historijskimi deželami, ter ne uvidijo in ne razumejo, da so zgodovinske tradicije na dnu duše vsakega naroda. In sedaj je pred nami dvojno vprašanje: Kako bi se dale srbske napake še popraviti in koliko se lahko gre nazaj, da se začne ta posel znova?

Z obojima med našo državo in Anglijo se bavi beograjska «Pravda» in zapisala je tudi to-le pametno: «Zadnje dni so se odigravali v mednarodni politiki zelo važni dogodki. Pri tej priliki je mogla vsaka država preizkusiti čvrstost svojega razmerja do drugih držav. Posebno zanimivo je v tem oziru držanje Anglije. Med Anglijo in Francijo je obstajalo napeto razmerje zaradi reparacijskega vprašanja. V grško-laskem sporu pa ste se obe stari zaveznici zopet našli. Verjetno je, da bo Anglija izpremenila svojo politiko tudi napram balkanskim državam. Zadnji nastopi Madžarov in Bolgarov že odpirajo Angležem oči. Po poročilih iz Anglije se že pričinja preokret v našo korist. Ta izprememba pa je samo posledica prenapetosti Rima, a ne pameti Belgrada.»

Po svetu.

Latinska unija. Italijanski imperijalizem je z nasiljem na Krfu predaleč zagazil. Razburjenje, ki ga je to nasilje povzročilo, se je videlo zlasti v držanju Anglije, ki nikakor ne more mirno gledati naraščanje italijanske sile ob Sredozemskem morju. V sled angleškega pritiska so italijanski politiki uvideli, da se bo treba iz Krfa nečastno umakniti, ali pa pritisniti na Anglijo od kake druge strani, da odneha. Zato je Mussolini iznesel v javnost idejo o stvaritvi latinske unije, v kateri bi bile združene vse latinske države v Evropi in mogoče tudi one v Ameriki. Z ustanovitvijo take unije Anglija ne bi bila več toliko nevarna v Sredozemskem morju, obenem bi pa ta unija dobila odločilen vpliv v Evropi. Seveda bi pri tem prišla tudi Italija na svoj račun, saj bi imela proste roke na Balkanu, ker bi bila v tej uniji tudi Rumunija. Mussolini je potom italijanskih poslancev v romanskih državah stavljal predloge o osnovanju take unije ter je o svoji nameri tudi obvestil v Rimu bivajoče angleške in ameriške novinarje. V angleškem časopisu se je res opazila skrb radi tega načrta, ki pa se je kmalu razblinila v sled držanja latinskih držav, ki taki uniji niso naklonjeni niti iz političnih, niti iz gospodarskih razlogov. Najbolj kategorično se je uniji odrekla Južna Amerika, ki čuti popolnoma ameriškansko vključ v svojemu romanskemu jeziku ter se noče vmešavati v notranje evropske razmere, ki ji ne bi prinesle nikake koristi. Francija Italijo dobro pozna in ve, koliko se je potrebno zanašati na njeno pomoč, pa radi tega noče priti navskriž z malo antanto, ki jo v Srednji Evropi nujno potrebuje. Španija pa se zopet noče zameriti Angliji radi Maroka in Tangerja, pa se čuva zveze z Italijo. Tako je ostala Italija v svojem sporu z Grčijo osamljena ter bo morala Krf na vsak način evakuirati. Ker pa bi lahko Italija sled spretnosti svoje diplomacije celi spor še zavlačevala ter še nadalje držala v napetem stanju celo Evropo, ji pa je skušala Zveza narodov napraviti umik časten s tem, da ji je dovolila zahtevane satisfikacije od Grške. Italijansko javno mnenje bo zopet zadovoljno, ker bo videlo v celi stvari zmago Italije in Mussolinijev položaj bo ponovno utrjen, kar je bil tudi njegov glavni namen s celi akcijo.

Nova valuta v Nemčiji. V sled popolnega propada marke stopa v Nemčiji vedno bolj v ospredje vprašanje, da bi se mesto marke uvedla nova valuta. Gotovi krogi so za to, da se nova valuta uvede že v najkrajšem času, da se s tem izogne slabim gospodarskim posledicam, ki jih povzroča dnevno padanje marke. Denar, ki bi se uvedel, bi imel tudi novo ime. Nekateri predlagajo, naj se imenuje «Deutscher Thaler».

Irska sprejeta v Zvezo narodov. Komisija za politična vprašanja v Zvezi narodov je sprejela predlog Motte, da se tudi Irska sprejme v Zvezo narodov. Za

sprejem tega predloga se je trudil tudi zastopnik Anglije.

Bilanca strašnega potresa na Japonskem. Uradno javljajo vest, da je postalo žrtev groznega potresa na Japonskem 1.356.470 mrtvih in težko ranjenih, porušeni je bilo 316.087 hiš. Japonski otok Ošima ki je radi potresa čisto izginil v morju, se je zopet pojavil na površju, a z nevarno spremembo. Z otokom se je pokazal iznad valov nov vulkan, ki že deluje ter ogroža okolico daleč na okoli. Iz Japonskega prihajajo poročila, da so se v bližini obal japonskih morij v za ladje nevarno višino skale. Na teh novih podvojnih skalah se je že razbilo doslej nekaj ameriških torpedov, katerim je bila nevarnost neznana.

Japonski potres. Japonski listi so že par dni pred katastrofalnim potresom donášali predznake, ki so naznanjali katastrofo. Na podnožju ugaslega ognjenika Fuji je namreč v petih jezerih vodna gladina začela padati. Ta pojav je dosedaj še vedno bil predznak velikih potresov. Po potresu se je voda zopet dvignila, toda pred par dnevi je pa zopet padla. Zato pa so se zopet pojavili močni tresljaji. Prebivalstvo Japonske je popolnoma obupano, ker se boji, da ne bi zopet nastala nova katastrofa.

Sovjetska Rusija in Orijent.

Odkar so se polastili boljševiki v Rusiji državne oblasti, so se neprekinjeno bili veliki boji med Moskvo in Londonom za interesne sfere v Orijentu. Anglija je precej spoznala opasnost osvobojujočih gesel, ki so jih sovjeti znali kaj spretno vreči med orijentalna ljudstva, ki so robovala in še robujejo angleškim interesom. Sovjeti so šli v boj proti svetovnemu kapitalizmu sploh ter proti sistemu kolonijalne politike. Uspehi takega boja bi kajpada pomenili konec angleške premoči, kar je dobro pogodil Ljening na II. kongresu tretje internacionale, rekoč: «Orjaški industrijski organizem Velike Britanije sloni na eksploataciji njenih nepremernih kolonij. Ako te (kolonije) vzamele Angliji, potem zlomite britanskemu kapitalizmu in imperijalizmu hrbtenico.» In sovražnik v Moskvi je bil tem nevarnejši, ker se ideja sovjetske organizacije po izjavi Ljeningovi lahko aplicira ne samo na proletarske, ampak tudi na fevdalne in napolfevdalne razmere.

V varnem zavetju ofenzivnih idej se je podala sovjetska vlada v boj za osvobojenje orijentalnih narodov izpod britanskega jarma. Trečla je seveda pri tem na nevarnega sovražnika; prišla je v najdelikatnejše navskrižje z Veliko Britanijo, domovino rafiniranih in racionalnih politikov. Najpopolnejše pa nam bo podana slika vseh najvažnejših konfliktov in politično-diplomatskih komplikacij na vzhodu, o katerih smo le malo slišali — vse vesti namreč iz Orijenta ne morejo uiti angleški kontroli! — v luči obojajev sovjetske vlade do sosednih in drugih držav in držav v Orijentu, in iz tega nujno izvirajočih interesnih nasprotij z Veliko Britanijo. In to od početka sovjetske vlade do današnjega dne.

Razvoj sovjetske orijentalne politike razdelimo lahko v tri razdobja. Prvo razdobje sega od nastopa boljševiške vlade (oktobra 1917) do konca 1918. To je doba, ko je Moskva začela sejati v Orijentu seme revolucionarnih misli: svobode, revolucije; ko so boljševiki navezujoč stike z orijentalnimi narodi počeli snovati na vseh straneh svoje propagandne organizacije. Drugo razdobje zavzema leto 1919. Vsa pozornost sovjetov je obrnjena proti zapadu; v orijentu nastopi premor, odidih. Tretje razdobje (od začetka 1920 do srede 1921) pa znači dobe žetve uspehov v Orijentu, pa tudi razočaranj. Dogodki od srede 1921 naprej pa do današnjega dne zavzemajo posebno poglavje.

I. Razdobje.

Sovjeti so se takoj podali na delo pod geslom samo odločbe narodov v Orijentu. Kljub lepemu geslu pa ni bilo mogoče prikriti centralistične tendence, v kateri se je gibal njihova politika, ker je že ta tendenca bistveno združena z boljševiško oblastjo kot strankarsko. Pod silo te tendence se je komaj mesec dni po oktoberskem prevratu (13. novembra 1917) izvršila boljševiška preukucija v Turkestanu, inscenirana od lokalnih boljševikov in v zvezi z agenti iz Moskve. V Taškentu se je takoj stvaril svet ljudskih komisarjev, sestojč iz boljševikov, socijalnih revolucionarjev in maksimalistov. Pozneje, ko se je leta 1918 izvršila vstaja Čeho-Slovakov in uralskih kozakov, ko je bila s tem zveza s centralno Rusijo prekinjena in ko je bil dovoz žita prekinjen, je prišlo do konflikta med boljševiki in domačim prebivalstvom. Sovjeti so namreč navalili na deželo, da rekvirirajo žito in živino, a so pri tem zadeli na odpor prebivalstva. Prišlo je do boja, sovjeti so ostali zmagovalci. Boljševiki so ukinili avtonomijo Turkestana. Na pritožbe prebivalstva so boljševiki uvedli preiskavo, ki je razkrila velike zlorabe. S tem je bila avtoriteta boljševiške vlade v Turkestanu spodkopana, toda samo na

deželi. Pač pa je ostal boljševizem jak v mestih, osobito v Taškentu, kjer so boljševiki v svojih organizatoričnih sposobnostih — to jim je treba brezpogojno priznatil — ustanovili agitacijsko šolo za vzhod, ki je bila izhodišče nebroj agentov, govorečih lokalne jezike Orijenta, na vse vetrove centralne Azije. Turkestan pa je zato važen, ker tvori prehod k narodom Perzije in Afganistana.

Na mednarodni politični forum je stopila prvič sovjetska vlada pri sklepanju separatnega miru v Brest-Litovskem. Ta mir je bil za nekatere orijentalne narode razočaranje. Dogovori s Turčijo so posebno odbili nacionalne in svobodoljubne prebivalce Armenije in Georgije od Moskve. Že začetkom decembra 1918 se je namreč vršil kongres bojevnikov-Armencev, ki je protestiral proti separatnemu miru Rusije s Turčijo in izrazil upanje, da ne bo revolucionarna Rusija izročila Armencev kruti vladi Turčije. Sovjetska vlada je šla preko tega klica in je še izročila povrh Turčiji tri teritorialna območja, naseljena po Armenci in Georgijcih. To je bil udarec za te kraje. Pomisliti moramo namreč, da ni bilo nikdar med Armenci in Georgijci tistega nacionalističnega separatizma napram Moskvi, kakor ga nahajamo pri Poljakih, Ukrajincih itd., ampak da se je med njimi pojavljala težnja po federativni zvezi s sovjetsko Rusijo, saj so vendar izšli najodličnejši voditelji revolucionarne Rusije iz njihovih vrst. Sedaj pa so po sklepu miru v Brest-Litovskem šli preko dogovorov sovjetske vlade s Turčijo in osnovali samostojni, neodvisni državi. To se je izvršilo po intervenciji Nemčije, ki je ustavila turški pohod v Kavkaz, na eni strani; potem pa tudi vsled izbruha državljanske vojne, ki je vrnila med ti državi in sovjetsko Rusijo operacijsko območje bele armade. Vladi obeh držav sta bili socialistični, toda antiboljševiški.

Velika vloga je pripadla mohamedanskim narodom Rusije, ker tvorijo za sovjetsko vlado naraven prehod k narodom daljnega vzhoda. Sovjetska vlada je znala takoj po nastopu oblasti v Rusiji izrabiti ta položaj v svoje propagandne ter agitacijske svrhe. In tu se jasno in nedvomno kaže iniciativna moč vodilnih osebnosti v Moskvi. Že 24. nov. 1917 je izdala sovjetska vlada svoj prvi uradni oklic na vse delovne Muslime Rusije in vzhoda. Tu se naj spretno vnašajo boljševiške ideje v mohamedanski svet pod krinko verske avtonomije ruskim Mohamedancem. V tem oklicu se naslavlja na Mohamedance, ki so ruski podaniki, besede: «Vedite, da so vaše pravice kakor pravice vseh narodov Rusije zaščitene po vsej moči revolucije in njenih organov».

Mohamedanem vzhoda, Peržanom, Turkom, Indijcem in Arabcem, pa zagotavljajo boljševiki:

1. Da so vse tajne pogodbe bivšega carja, ki so šle za zavzetjem Carigrada in ki jih je Kerenski potrdil, uničene.

2. Da je pogodba iz leta 1907 med Rusijo in Anglijo, ki gre za razdelitvijo Perzije v severno rusko in južno angleško posest, razveljavljena.

3. Da je pogodba, ki hoče Turčijo razdeliti, raztrgana.

Razumljivo je, da je moral ta oklic orijentalce popolnoma elektrizirati in vsaj v prvem hipu spraviti iz ravnotežja.

Dne 29. januarja 1918 pa so res prinesla «Isvestja» pismo Trockijevo, naslovljeno na perzijskega poslanika v Petrogradu, v katerem izjavlja v imenu ruske sovjetske vlade, da se angleško-ruska pogodba iz leta 1907 smatra razveljavljenim, ker ne odgovarja principom internacionalne politike, ki jo zasleduje svet ljudskih komisarjev in da bodo ruske čete takoj odpoklicane iz Perzije.

Ta politika ne samo besedi, ampak tudi dejanja je naravno morala imponirati merodajnim mohamedanskim krogom. O tem nas prepričuje članek znanega perzijskega politika Achmed Zalikow-a od 19. jan. 1918 v «Nowaja Shisn», ki govori o grandioznih perspektivah, ki jih skušajo načrtati boljševiški komisariji o zunanji politiki Rusije z ozirom na 300 milijonov obsegajoči muslimanski svet.

Sovjetska vlada ni ostala samo pri oklicih in člankih. Že januarja 1918 se je osnoval «Mohamedanski centralni komisariat», ki je obsegal devet oddelkov: 1. oddelke za novinarstvo, 2. kulturni oddelke, ki je imel nalogo, da organizira šole na novih socialističnih temeljih, 3. oddelke za delo, ki naj bi realiziral zvezo mohamedanskih delavcev za boj proti izkoriščevalcem, 4. oddelke za Baškire, 5. oddelke za poljedelstvo in gozdarstvo, 6. juridični oddelke, 7. oddelke za Kavkaz in Turkestan, 8. vojaški oddelke, ki naj bi organiziral mohamedansko rdečo vojsko, 9. statistični oddelke. Ta komisariat naj bi izvršil vse tehnično delo.

Koncem oktobra 1918 pa se je osnovala v Moskvi «Zveza za osvoboditev vzhoda», ki je objavila svojo spomenico, ki ugotavlja ideološke temelje in organizatorične mere za zrevolucioniranje vzhoda. Ta spomenica vidi v Japonski zastopnico «žoltega imperijalizma», katere načrte je treba s stališča revolucije ter svobode na vzhodu prekrizati. Indija se pa smatra za trdnjavo revolucije na vzhodu, ki naj pripravi tla federativni zvezi vseh narodov v Indiji, Zedinjenim državam Hindustana; mohamedanski del Rusije v zvezi s Perzijo, Turčijo in Egiptom pa se imenuje vrata, ki lahko vohod v to trdnjavo (Indijo) odpro ali zapro. Velikopoteznosti ne moremo vsaj v tej točki ne odrekati načrtom sovjeto-

Glavnim smernicam te spomenice odgovarjajo tudi glavne točke temeljnih programnih načel «Zveze za osvoboditev vzhoda»: 1. Ustvaritev enotne fronte proti imperializmu v Aziji, 2. osnovanje internacionalne vzhoda, 3. indijska federacije naj se razširi v Zedinjene dr-

žave Azije, 4. vsa oblast v teh državah mora priti v oblast delovnega ljudstva.

Sodeč po obstoječih razmerah se nam dozdevajo ti načrti (3. točka!) utopistični, morda upravičeno, ker nikakor ne izhaja iz dejstva, da so se v Severni Ameriki osnovali Zedinjene države Amerike, nujna posledica, da je ista možnost dana tudi v Aziji. Vsekakor pa so načrti originalni in velikopotezno zamišljeni. Zanimive so še tudi naslednje točke programa, ki naj bi se takoj izvršile:

1. Vse od tujega kapitala in tuje oblasti odvisne dežele vzhoda smatrajo vse državne dolgove in vsa vojna posojila anuliranim.

2. Vse železnice, pošta, telegraf itd. se razlastijo tujemu kapitalu in postanejo ljudska last.

3. Odpravijo se monopoli, koncesije in razni privilegiji inozemcev na azijskem ozemlju.

4. Popolnoma se odpravi sistem militarizma, ki se naslanja na vojake-domačine ter inozemske tujce in častnike.

5. Vsi posredni davki se odpravijo in uvede se progresivni dohodniniski davek.

6. Na vsem teritoriju Azije se proklamira popolna svobodna trgovina, prost uvoz ter izvoz. Odpravi se carina.

7. V svobodni Aziji ne sme biti kast.

To prvo razdobje v razvoju sovjetske orijentalne politike je trajalo do konca leta 1918 in ustvarila idejno ter organizatorično podlago za zasledovanje čisto posebnih zunanjeplatičnih ciljev revolucionarne Rusije v Orijentu.

Beleške.

„am spada Medmurje? Pod tem naslovom razlaga zagrebški dnevnik «Der Morgen» centralistične blodnje in napake, ki se tičejo Medmurja. Ko je ogrska uprava leta 1910 izvedla ljudsko štetje, je našela v okraju Čakovec 41.182 Hrvatov in 4709 Madžarov, v okraju Prelog pa 41.647 Hrvatov in 2057 Madžarov, sedaj po osvobojenju pa beograjska vlada ne ve, komu bi dala Medmurje. «Der Morgen» pravi: V osvobojenem Medmurju strogo pazijo na to, da se ja nikjer ne pojavi kakšen hrvatski separatizem. Nikjer ne naglašajo uradne označbe «jugoslovanski» tako zelo, kakor tukaj. Človek pa ne ve, ali bi se jokal ali smejal, če gleda današnje upravne razmere v Medmurju. Medmurje ima dve okrajni sodišči, v Prelogu in v Čakovcu. Obe pa sta podrejeni sodnemu dvoru v — Somboru! To ni ti tiskovna napaka; v Somboru v Bački, 350 km daleč! Preko ozemlja sedmih sodnih okrajev te vodi pot, čeprav je Varaždin le — 11 km oddaljen od Čakovca! A zakaj to? V Varaždinu se uraduje hrvatski in v latinico, v Somboru pa v cirilico. Ker pa noben Medmurec ne zna cirilice, smatra jo to sodno razdelitev menda kot osnovno šolo za učenje cirilice. Praktično pa Sombor sploh ne uraduje za Medmurce, ker še za svoje okrožje nima sodnikov. Dalje i advokati iz Varaždina ne smejo uradovati v Čakovcu in Prelogu, pač pa oni iz Sombora! Upravno spada Medmurje danes k Hrvatski. To pa današnjemu režimu ni prav. Ker se pa Medmurje le ne da podrediti upravni oblasti v Šabacu, bodo priklonili Medmurje s 1. januarjem — k Mariboru. Ker pa v Mariboru ne obstoji nobeden hrvatski oddelke, se bodo morali Medmurci zopet učiti slovenščine!

Centralizem v državnem gospodarstvu. Režimski nasprotniki federacije nam predbacivajo, da vodimo naš boj proti centralizmu iz samih protidržavnih razlogov, ne uvidijo pa, da nam je v prvi vrsti za to, da se cela država gospodarsko povzdigne, kar bo mogoče samo potom federacije, ker centralizem, ki se pri nas prakticira, to izključuje. Da je temu res tako, nava-jamo za vzgled bilanco Državne hipotekarne banke (Uprave Fondov), ki so jo objavile «Službene Novine» v Beogradu dne 31. avgusta. Bilanco so podpisali člani upravnega odbora in sicer: Nastas Petrovič, dr. Bogdan Marković, Milič, Radovanović, Dimitrije Živadinović, Manjolo Klidiš. Pregled so izvršili in bilanco odobrili člani kontrolnega odbora: Milutin Stepanović, P. Jovanović, Z. Popović, Pavle Denič. V imenu glavne kontrole so bilanco podpisali: Milan Jovanović M. Kovačević in M. Vukičević. Kakor se vidi po članih upravnega in nadzorstvenega odbora ta banka izgleda, da je namenjena interesom kake Palilule ali pa katerega drugega provincijalnega mesteca. Pa vendar je to Državna hipotekarna banka, ki bi morala služiti interesom cele države in v katero so vloženi razni fondii javnih ustanov (okrog 111 in pol milijonov) in kapitali javnih ustanov (48.125.714.63 dinarjev). Ne gre nazadnje za to, kdo bo spravil v žep ogromne tantijeme v iznosu 1 milijona 212.533.41 D v zlatu, ampak da so v upravi vsaj ljudje, ki poznajo potrebe in razmere vseh mest in krajev v državi ne pa samo Beograda. Toda o tem pač ni potreba si beliti glave, ker Državna hipotekarna banka služi samo interesom Beograda. Ona je izdala Beogradu posojilo na nepremičnine v višini 207.500.486.10 D, posojilo za graditev poslopij v višini 150.017.339.05 D. Seveda se upravnikom banke zdi, da je mnogo bolj potrebno, da si na primer zgradi gospod Sveta Savič, urednik «Balkana» palačo v Beogradu, kakor pa, da se v drugih mestih grade poslopja, ki so nujno potrebna. Tako, kot Hipotekarna banka, delajo tudi Narodna banka in Poštna hranilnica, tako se vodi tudi prometna politika in razdeljujejo krediti za poljedelstvo iz državnega budžeta. Za odpravo teh krivic se borimo proti centralizmu, nismo pa proti državi, kar nam nasprotniki očitajo.

Vse iz skupne blagajne. Nikola Pašić, ki ne plačuje od svojih milijonov niti kralju davka, niti Bogu kolača, je podaril svoji nacionalistični mladini kar naravnost iz dispozicijskega fonda 4 tisoč dinarjev. Gospod Velizar Janković, ki je v dobi ministrovanja kot poljedelski minister delil raznim svojim prijateljem razne življenjske potrebščine zastoj iz topčiderske ekonomije, a pozneje je celo uzakonil, da dobivajo te potrebščine ministri za polovično ceno, je podaril nacionalistični omladini 1000 D in to se samo po sebi razume, da iz dispozicijskega fonda. Ta dva gospoda z Lazicom Sekvestrom in Ljubo Jovanovićem so se naučili, da samojemljejo in nič ne dajejo. Kadar pa postanejo radodarni, pa gre ta raztepljiva radodarnost vedno na račun državne blagajne. Iz državne blagajne plačuje ta gospoda: stare in mlade, velike ter male — sploh vse od katerih je odvisna njihova oblast.

Slika polkovnika. «Obzor» poroča: Pukovnik Todorovič, ki je bil svojčas poveljnik 5. pešpolka v Čakovcu, je takole portretiran: Gospod Todorovič je vedno tržil na škodo države. Za polk je kupoval ter nabavljal vse mogoče jestvine, drva itd. za mnogo višje cene, kot so bile dnevne. Pustil je napraviti 1000 vojaških kovčegov za 30 tisoč dinarjev, a za ta denar mu je moral mizar napraviti salonsko garnituro ter drugo pohištvo. Sam sebi je dal napraviti iz vojaškega materiala 17 parov čevljev plačal je samo dva para. Ko je bil komandant petega pešpolka v Čakovcu, je dal odmeriti 60 let staremu peku Voglu 25 batin. Ko je pa bila preiskava radi teh batin, je zvrnil polkovnik vso krivdo na dva vojaka, katera je previdno kaznoval z zapornom 20 dni, a je v tem času pustil oba na dvajsetdnevni dopust. V naši vojski je še dokaj takih polkovnikov, ki so za las podobni portretu zgoraj opisanega.

Dnevne novice.

† Nepričakovana smrt vzglednega in priljubljenega duhovnika. Iz Brežic ob Savi smo prejeli žalostno vest, da je preminul v ponedeljek, dne 10. t. m., ob 8. uri nt večer, vlč. g. mestni župnik in častni kanonik Jos. Mešiček. Rajni je postal častni kanonik dne 15. marca 1918 duhovni svetovalec dne 2. junija 1914, dekan, mestni župnik leta 1895 v Brežicah, bil je član okrajnega šolskega sveta, mestnoobčinski svetovalec, ravnatelj Posojilnice, načelnik Kmetijske podružnice v Brežicah itd. Rojen v Sevnici dne 18. marca 1865, posvečen in nameščen dne 18. julija 1887. (Komponist za citre.) Pogreb se vrši dne 13. septembra 1923, ob 10. uri predpol-dne. Blagopokojni je bil kot duhovnik nad vse vzgleden ter povsod, kjerkoli je služboval, pri vseh priljubljen dušni pastir. Znan je bil kot vrl Slovenec v onih težkih časih, ko je bilo navdušeno slovenstvo greh. V njegovi gostoljubni hiši je našel vsak povabljeni in nepovabljeni gost ob vsaki uri odprto srce in roke. Bil je visoko izobražen kot muzik, humorist in risar. Kot duhovnega predstojnika so ga vsi sobratje ljubili, spoštovali, cenili in mu bili odkrito udani. Mesto Brežice in cela dekanija sta izgubila z blagopokojnim svojega vsestranskega voditelja, svetovaleca ter očeta. Prepričani smo, da rajni Jože kot goreč Slovenec in pevovodja ni imel v Brežicah ter daleč na okoli nobenega sovražnika niti v vrstah naših političnih nasprotnikov ne. Že od rojstva je imel pohabljen nogo in radi tega je težko hodil. Kljub svoji pohabljenosti, ki ga je spremljala na težki poti dušnega pastirstva, pa je bil vedno dobre volje in je bil vsem vzgled potrpežljivosti. Rajni, nad vse blagi gospod bo ostal vsem, ki so ga poznali, v najboljšem spominu, ker je bil mož prave slovenske značajnosti, globoko veren in napram svojim ovčicam mož očetovskega srca in vodilne roke v težkih časih pod rajno Avstrijo, po prevratu in do danes. Naj počiva v miru in živi med prijatelji, znanci in v širši javnosti v trajno hvaležnem spominu!

Osebna vest. Dosedanji kaplan pri Sv. Križu pri Slatini g. Gašparič odide dne 24. t. m. na Dunaj na konservatorij, da dokonča svoje muzikalične študije. Mlademu muziku in umetniku želimo veliko uspeha!

Prepir med «Jutrom» in «Narodom» radi samostojnega praznika na Bledu. Nedeljsko «Jutro» je prineslo poročilo o samostojnemu blejskemu prazniku in konstatiralo, da je bil praznik letos obiskan slabše kot druga leta. Udeležencev je bilo s tujci in romarji, ki jih pa ne smemo šteti k samostojnim, komaj 5—6000. Prišel pa je ponedeljkov «fater» «Narod» in se huduje nad «Jutrom», češ, na Bledu je bilo na prazniku 15—16 tisoč udeležencev in je bil letošnji praznik sijajnejši od vseh dosedanjih. «Jutro» je videlo 5—6000 udeležencev, «Narod» 15—16.000, «Kmet. list» pa jih bo naštel gotovo 30.000. Treba pa pomniti, da pripada preostanek Samostojne še vedno k naprednjakom, kajti samo pri naprednjakih je mogoče kar tako preko ene noči preiti od 5 na 15 in 30 tisoč; a pri zadnjih volitvah pa ni bilo samostojnih niti za en mandat, ampak je dobil gospod Pucelj naslov poslanca samo po milosti volilnega reda.

Kdo je vse govoril na samostojnem prazniku na Bledu? Srbski zemljoradnik Dušan Dimitrijevič, Mermolja in znani novomeški zoboder Ogrič. Prav na koncu zborovanja se je še le oglašil k besedi g. Pucelj. Po poročilu «Naroda» je gospod Pucelj uvodoma zbijal po samo njemu lastni navadi mesarske «vice» o katoliškem shodu in ugotovil SLS za usodo slovenskega naroda. Zagotovil je svoje poslušalce, da bo stopila SKS v zvezo z vsemi slovenskimi strankami (obljuba, ki jo

da lahko samo kak Pucelj ob priliki samostojnega dirindaja). Pri vseh drugih strankah je navada, da govori najprej voditelj, le pri samostojnih je, kot vse drugo, tako tudi govorniški red čisto na robe.

Recept za rešitev naroda in države je pogruntal na samostojnem blejskem prazniku g. Mermolja. Doslej ni znal nikdo v Jugoslaviji, kako oteti narod ter državo. Naš novooriginalni narodni in državni spasilatelj bo postal gospod ekspozilane Ivan Mermolja iz dlakocepne Vertojbe. Spas naroda in države že gleda gospoda Mermolja od daleč in sicer v tej le udeležiti: «Najprej hočejo samostojni (ki so že razcepljeni na dve stranki, op, ur.), ustvariti stanovsko organizacijo podeželnega ljudstva, na to pa se preko nje zvezati z vsemi ostalimi delovnimi sloji naroda, ročnimi prav tako, kakor duševnimi in rešitev naroda ter države bo dosežena». To je torej Mermoljev recept za rešitev naroda in države. Ko bi se Mermolja zavedal, kako budalost je zinil z ravno kar citiranimi besedami in kako je odkril slabost ter nagoto Samostojne, bi ne bil dvignil, svojega, po italijansko blebetavega jezika. Samostojni si hočejo sedaj še le, ustvariti stanovsko organizacijo! Kaj pa so imeli dosedaj? In preko te še bogzna kedaj ustanovljene stanovske organizacije se še le hočejo ob svetem «nikoli» zvezati z ostalimi sloji in ta operacija bo potem otela narod in državo. Nasvet za rešitev naroda in države, kakor ga je povedal na Bledu gospod Mermolja, lahko posluša samo še kak slabostojni — pijani mešetar in hirt, a tiskanega pa lahko objavita edino le lista kot «Narod» in «Kmet. list».

Pozna ugotovitev. G. po milosti poslanec Ivan Pucelj je še le dne 8. t. m. ugotovil na Bledu kot zadnji samostojni govornik volilno zmago SLS. Pucelj uvideva razloček med zmago in porazom in to spoznanje prihaja pri njem kot mesarju bolj počasi in rabi za ugotovitev takih dejstev kot je bila SLS volilna zmaga več nego pol leta. Gospod Pucelj je zastavljal svoje slabostne korake na pot — spoznanja volilne SLS zmage.

Po petnajstih letih. Leta 1908, torej pred petnajstim leti je imela Ciril Metodova družba v Ptujju svojo skupščino. Pri tej priliki je prišlo do pretepot, ker so Nemci napadli Slovence. Sedaj po preteku 15 let, dne 9. sept. 1923 je imela CMD zopet svojo skupščino v Ptujju. Skupščina je bila čisto policajdemokratskega značaja in na koncu naravnost smešna. Ko so namreč bratje in sestre te družbe osežili vse spomine izza dobe 15 let, so se spomnili tudi na Zerjavov klobuk, ki ga je nosil pred 15 leti in na pred 15 leti razbiti ščipalnik tedanjega študenta in sedaj glavarja g. Pirkmajerja. — Dr. Zerjavu je namreč nekdo pred 15 leti ukradel v Ptujju klobuk, študentu Pirkmajerju pa zbil z nosa ščipalnik. Kot odkodnino za pred 15 leti ukradeni klobuk in pred 15 leti razbite špegle je dobil gospod dr. Zerjav dne 8. septembra 1923 papirnat zelen klobuček, dr. Pirkmajer pa rožnate naočnike. Tako bo sedaj na jesen pokrival dr. Zerjav svoje demokratske možgane s papirnatim klobukom in dr. Pirkmajer bo pa gledal v policajdemokratsko bodočnost skozi rožnate očale. Škoda, da še nista nekaj zgubila pred 15 leti v Ptujju gosp. dr. Kukovec in mariborski advokat dr. Franek Lipold.

Pred komitsko akcijo v Macedoniji. Beogradska «Politika» poroča, da vlada že par dni dobiva od raznih strani obvestila o pripravih komitov za velikopotezno akcijo v Macedoniji. Ta obvestila dobiva naša vlada od naših organov ob meji, pa tudi iz inozemstva prihajajo poročila, da se bo ta akcija v resnici kmalu počela. Dokazano je, da se organizirajo v Albaniji in Bolgariji večje komitske bande. Sumi se, da to pot komitski vpadi ne bodo imeli karakterja lokalne akcije, ampak da so ti komiti nekaki agenti neke velesile, ki je sedaj haš interesirana na tem, da v naši državi ne vlada popolen mir, zlasti pa da obrne pozornost naših vojaških in političnih krogov na južne kraje naše države. To dokazuje dejstvo, da je prejel makedonski komitet veliko podporo v denarju, poleg tega je pa prispel v Varno velik parobrod, natovorjen z orožjem, municijo in raznim materialom, določenim za komite. Ta akcija očito poteka od Italije, ki hoče haš v času reševanja usode Krfa in Reke oslabiti našo državo.

Osiguranje južne meje. Vladi je sedaj največja skrb, kako zavarovati južno mejo pred neprestanimi vpadi bolgarskih in albanskih komitov. Sedaj se razpravlja o načrtu, da se stvorijo posebne četniške organizacije, ki bi imele isti značaj, kakor komiti ter bi jih razmestili ob meji. Ti četniki bi morali paziti, da komiti ne pridejo čez mejo. Istotako bi oni delali protikomitske vpade preko meje, glavna naloga bi jim pa bila zasledovati preganjane komite ter izvedeti za njihova skrivališča. Temu načrtu se protivijo nekateri člani vlade, ki menijo, da sta naša vojska in žandarmerija dovolj močni, da preprečijo delovanje komitov.

Ugotovitev, ki ne rabi komentarja. Muslimanska «Pravda» piše: V Zagrebu je bil ustreljen teden dni policijski agent, še do danes nikdo ne ve, kdo bi ga bil ubil, a je radi tega zaprtih 150 oseb, da se najde pravi krivec. V Višegradu je bilo dne 1. septembra minulega leta izstreljeno na muslimane, ki so imeli zborovanje, bogzna koliko strelcov. Priče so natančno videli, kdo ravno je streljal, a niti ene priče niso pozvali k zaslišanju. V sredini Sarajeva je bila vržena bomba med družbo 50 muslimanov, a nobeden od atentatorjev ni bil aretiran ali zaslišan. V Gradiški je ubil srezki načelnik čisto nedolžnega meščana in pobegnil. Notranji minister ga ni mogel najti, da bi ga tiral pred sodišče radi uboja, a ga je takoj našel, ko mu je bilo treba nazkazati penzijo. Na Ilijašu so nedavno oropali nekemu muslimanu nekoliko tisoč dinarjev. Žandarji so aretirali razbojnika in jih izročili oblastem, a tolovaji so bili kar namah na prostem, akoravno je za razbojništvo po

našem kazenskem zakonu predpisan preiskovalni zapor. Pred nekaj dnevi so brzeli skozi Sarajevo na vozovih privilegirani meščani, streljali po najbolj obljubljenih ulicah iz vojaških pušk in revolverjev. Niti enega od teh divjačin niso zaprli. S takimi primerami in ugotovitvami, ki ne rabijo nobenega komentarja, bi lahko napolnili celi list.

Pogreb ubitega redarja Galeviča v Zagrebu so razni oblastni organi s pomočjo orjuncjev izrabili za izliv mrznje in v nizke politične svrhe. Pogreba se je udeležilo tudi mnogo oficirjev. Zagrebski «Hrvat» spominja na predparletni slučaj, ko je neki srbski narednik na ulici ubil nekega hrvatskega policista, in ko pri pogrebu žrtve ni bilo niti enega oficirja ali redarstvenega uradnika. Sedaj je narobe: padel je Srb in zato se na veliko službeno daje duška ogorčenju.

Policija proti Hrvatski zajednici. V Zagrebu je policija dne 10. t. m. izvedla preiskavo v čitalnici Hrvatske zajednice, ter jo potem zaprla. Proti takemu postopanju, ko nima policija nikakega pravega vzroka za izvajanje nasilja, se je pritožil predsednik Zajednice dr. Srkulj.

Kdo neki bo sedaj vodil naše zračno brodogojstvo? Časopisje javlja, da je bil dne 30. avgusta podpisan ukaz o upokojitvi 15 oficirjev, ki so bili vsi Slovenci ter Hrvati in nameščeni v Novem Sadu kot avijatiki. — Kakor znano, se razumejo srbijanski častniki na zrakoplovstvo kot zajec na boben, ker so vodili v srbski vojski avijatiko Francozi in sedaj po preobratu pa Slovenci in Hrvati, ki so imeli v dolgi dobi svetovne vojne dovolj prilike, da so se temeljito izšolali v tej, za moderno vojsko vevlačni stroki. Srbijanci niso večji avijatiki, pa bodo menda zamenjali odpuščene Slovence in Hrvate z Wranglovci, da se preselijo z našim zračnim brodogojstvom na državne stroške in prav hitro iz gostoljubne Jugoslavije v Rusijo. Poleg slovenskih in hrvatskih avijatikov je upokojenih še veliko število drugih oficirjev. K tej nezaslišani upokojitvi dostavlja «Slovenec» čisto pravilno in resnično: Ne smemo se čuditi temu nam po balkansko krivičnemu penzioniranju, ker so ravno demokrati Slovence po svojih trobilih leta in leta opljuvali kot ničvreden suženjski narod, ki ne zasluži drugega kot brce.

Biskup proti Radiću. Iz Beograda poročajo: Ohridski episkop oče Nikolaj (Velimirovič) predaja po konferenci v ministrstvu episkopijo svojemu namestniku, ter odptouje v Anglijo, kjer ima od poprej mnogo zvez, da začne akcijo proti Radiću. — Ta vest je zelo značilna za režim in pa za episkopa samega. Ta namreč zelo rad potuje na državne stroške. Bil je v Ameriki radi propagande med našimi izseljenci in od vlade je dobil toliko denarja, da je prišel za čas svojega bivanja v Ameriki na boljšo plačo kot predsednik Zedinjenih držav. Sedaj gre v Anglijo goľovo tudi z ogromnimi denarnimi sredstvi. Če pravoslavni cerkveni dostojanstvenik ne ve, kam spada, bi to lahko vedela vsaj SHS vlada.

Subotica brez srednjih šol. V nedeljo je bila v Subotici važna anketa starišev in profesorjev radi tega, ker preti nevarnost, da se letos ne bo dalo niti ene srednje šole odpreti v Subotici, ker so šolska poslopja v tako mizerem stanju, da ne zadoščajo najelementarnjšim potrebam. Na anketi je bilo sklenjeno, da se pošlje v Beograd protestni brzojav, ker obstoja nevarnost, da bo eno največjih mest države letos brez srednjih šol. Konstatiralo se je tudi, da se nobeden od poslancev za to ni brgal in radi tega pride protest subotškega meščanstva tudi pred narodno skupščino.

V kapelici poleg Triglavskega doma na Kredarici (2515 m) poročil se je danes, v sredo, dne 12. septembra, dobroznani narodni trgovec g. Franjo Majer z gđ. Milo Škrjanc. Planinsko-narodnemu paru obilo sreče!

Ljudske šole v Hercegovini. Lansko leto je bilo v Hercegovini 117 ljudskih šol, katere je obiskovalo 13.947 učencev. Na 2150 prebivalcev pride ena ljudska šola. Število šoloobveznih otrok, ki pa šole niso obiskovali, znaša okroglo 12.000 in je tako veliko, kot onih, ki so se udeležili pouka. V Hercegovini bi morali otvoriti še najmanj 105 ljudskih šol, da bi bil omogočen šolski obisk vsem šoloobveznim otrokom.

Dvoje državnih zastav. V Beogradu so vsak čas pretepi in prepiri med Orjuno in Srnao ali srbskimi fašisti. Prvi hočejo jugoslovansko ali državno zastavo, a drugi pa samo srbsko. Celot pri manifestaciji povodom prestolonaslednikovega rojstva so bili prepiri med srnavci in orjunci. Sedaj pa pravijo poročila iz Beograd, da hoče prometni minister dr. Velizar Janković kot zastopnik ministrskega predsednika ugoditi Orjuni in pa Srnao s tem, da je dal na poslopju svojega ministrstva in pa predsedništva vlade razobesiti na eni strani državno, na drugi pa srbsko zastavo in sicer tako, da je srbska na desni, državna ali jugoslovanska pa na levi strani. Na vseh drugih državnih zgradbah v Beogradu je pa samo državna zastava.

Kako Srnao manifestira. Povodom manifestacij ob rojstvu prestolonaslednika je v Subotici srbska fašistovska organizacija ali Srnao razbila mnogo oken in je končno s tem osrečila tudi mestnega načelnika Tabakovića. Ta je izdal naredbo, da morajo biti okna od 8. do 9. ure zvečer razsvetljena, fašisti so pa pri svojem obhodu to «kontrolirali» ter vsako okno razbili, ki ni bilo razsvetljeno. Načelnik je imel seveda tudi razsvetljeno, ko je pa ob devetih moral na neki banket, je poprej utrnil sveče na oknih, da ne bi bilo kake nesreče. Kmalu nato so pa prišli mimo fašisti in ker se ne držijo točno ure, so tudi načelniku vsa okna razbili. Drugi dan so bili nekateri fašisti kaznovani na globo in pa na izgon iz mesta.

Napad na hrvatsko zastavo. V občini Kisač v Vojvodini je občinski predstojnik povodom rojstva pre-

stolonaslednika na kolodvorskem poslopju razobesil hrvatsko zastavo. Kakor hitro so to videli orjunci in srnavci, so se zbrali ter zastvo sneli in raztrgali.

Splitskim Hrvatim policija zabranjuje izlete. Ob priliki odkritja spomenika kapetanu Niki Dubokoviću, probuditelju hrvatske narodne zavesti na dalmatinskih otokih, se je izkazala zopet splitska režimska policija. Splitski Hrvati so se namreč hoteli udeležiti omenjene proslave v večjem številu ter so se nameravali odpeljati s posebnim parobrodom. Na svečanosti bi moral govoriti tudi dr. Ante Trumbić ter položiti pred spomenik srebrni venec, darilo splitskih Hrvatov. Policija pa je v zadnjem trenutku zabranila udeležencem izleta odhod. V Splitu vlada radi tega med hrvatskim prebivalstvom veliko razburjenje.

Na splošno zahtevo se bode v Pušcavi v tretjič uprizorila narodna igra «Miklova Zala» v nedeljo, dne 16. septembra, popoldne točno ob treh.

Iz Maribora.

V kn.-šk. dijaško semenišče so bili letos do sedaj na novo sprejeti sledeči gojenci: Iz VII. razreda: Kocbek Edvard od Sv. Jurija na Ščavnici; iz V. razreda: Berginec Radko iz Strnišča, Kocbek Jožef od Sv. Jurija na Ščavnici; iz IV. razreda: Kavčič Jakob od Sv. Petra pri Radgoni; iz III. razreda: Berginec Zorko iz Strnišča, Časl Jožef od Sv. Frančiška, Piko Karol iz Črne, Štangl Zdravko iz Prevalj; iz II. razreda: Kovačič Anton iz Dobove, Kožuh Karol iz Špitaliča, Strašek Anton od Sv. Lovrenca na Drav. polju; iz I. razreda: Broman Avgust iz Prevalj, Čas Bernard in Ivan od št. Ilja pod Turjakom, Dušej Franc iz Tinja, Filipčič Maks iz Ormoža, Goršek Anton iz Gotovelj, Primožič Jožef iz Maribora, Sinko Jožef od Sv. Jurija na Šč., Strohmaier Franc iz Hoč, Stubelj Ladislav iz Maribora, Šega Franc iz Tinja, Tominec Franc iz Vranskega, Vrečko Franc iz Vojnika in Žolnir Alojzij iz Makol.

Dijaška večerja. Dijaki, ki bi radi imeli večerjo, naj vložijo prošnje na «Dijaško večerjo» ter iste oddajo najpozneje do 20. septembra v Cirilovi tiskarni, priti. Prošnjam mora biti priložen premoženjski izkaz ali ubožno spričevalo in zadnje šolsko spričevalo. Dijaška večerja začne poslovati 1. oktobra.

Po vzgledu dr. Kukovca. Uredništvo «Tabora» je že ravnotako zmedeno kot njihov duševni ata dr. Kukovec. V večerajšnji številki v eni notici brani v zagovarja g. župana, v drugi ga pa umiva. Izgleda ravno tako kot bi bila gospoda krog «Tabora» že vsa po orjunske uniformirana za pust v mesecu septembru.

Čudno srečanje. Predvečerajšnjem v mraku se je obesil v mestnem parku na girlandah takozvanega rožnatega grčka penzionirani finančni stražnik Prohaska. Rajni je bil rodod Čeh, samec in že star blizu 70 let. V temi je romal na grček zaljubljen parček in zapazil na strah ter grozo obešenega starca. Oba zaljubljenca sta kot blisk zapustila grček in stekla na rešilno postajo. Rešilna postaja seveda ni sprejela obešenca, ampak se ga je moral usmiliti policist, ki mu je odrezal vrv. Zaljubljeni parček si bo dobro zapomnil čudno srečanje z obešencem. Prohaska je bil alkoholik in je še malo pred samomorom popival po gostilnah. Vzrok samomora je neznan.

Društvo stanovanjskih najemnikov za Maribor in bližnjo okolico vabi vse najemnike in podnajemnike brez izjeme na javni shod, ki se vrši dne 16. septembra ob pol 10. uri dopoldne v Götzovi dvorani.

Ravnateljstvo državne trgovske šole v Mariboru prosi vse trgovce, denarne zavode, industrijska in druga podjetja, ki potrebujejo novih moči v svojih obratih, da mu sporoče tozadevne želje čimprej.

Ženski zdravnik in porodničar Med. dr. Fr. Toplak se je vrnil in zopet ordinira, Glavni trg 18.

Nabiralna akcija. Vsi tovariši Mariborčani imajo do 15. t. m. vrniti nabiralne pole pri tov. načelniku.

Prodaja sladkorčkov ob razstavi v prid društva za podporo revnih učencev je dala čistega dobička 5858 D. Najprisrčnejšo zahvalo moramo izreči tvornici papirja Ludovik Šef, ki nam je ves papir za vrečice podarila brezplačno. Zahvalo izrekamo tudi tvornici kauditov Rozman, Aleksandrova cesta, ki nam je po jako nizki ceni prepustila sladkorčke. Zahvaljujemo se pa tudi cenjenemu občinstvu za dobrohotno naklonjenost. — Društveno vodstvo.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

Od Splošne knjižnice so izšli 3., 4. in 5. zvezek in sicer: Ivan Rozman: «Testament», ljudska drama v 4 dejanjih. Drugi popravljeni natisk. Cena broš. din. 12, vez. din. 17. Cvetko Golar: «Poletno klasje». Izbrane pesmi. Cena broš. din. 20, vez. din. 26. Fran Milčinski: «Gospod Fridolin Žolna in njegova družina», veselomodre črtice. Cena broš. din. 8, vez. din. 13.

Umetniške razglednice naših velemož. Umetniško založništvo «AZBE» v Mariboru je izdalo prvo serijo (12 razglednic) jugoslovanskih zaslužnih mož. V prvi seriji se nahajajo sledeči: Anton Aškerc, Ivan Cankar, Ljudevit Gaj, Simon Gregorčič, Vuk St. Karadžić, Ivan Mazuranič, Peter Petrovič Njegoš, Nikola Pašić, Radomir Putnik, J. J. Strossmayer, August Senoa in dr. Ivan Tavčar. Reprodukcijske so izvanredno dobro uspele. Prodajajo se v vseh knjigarnah in papirnicah. Ena serija stane v mali razprodaji 12 din. in posamezni komad 1 dinar. Naročila sprejema izključno le umetniško založništvo «AZBE», poštni predal št. 11 v Mariboru.

P. n. občinstvo se ponovno opozarja, da upravništvo na vprašanja brez priložene poštnine ne odgovarja.

Dušica.

Roman v treh delih. Angleški spisala B. Orczy. Prevedel Paulus.

47

Rahlo je šumela reka mimo parka, zdaj pa zdaj je zašustelo listje na drevju, od oddaljenih hlevov sem je čula hrzkanje konj in nagle stopinje hlapcev in služabnikov, ki so se spravljali spat. Vse drugo je bilo tiho in mirno. Gori v prvem nadstropju so še gorele luči, tam sta bili njuni stanovanji, ločeni za celo dolžino hiše, kakor je bilo ločeno njuno življenje —. Nehote je vzdihnila, sama ni vedela zakaj.

Tako težko ji je bilo pri srcu. Nikdar se še ni čutila tako samotne, tako zapuščene, tako potrebne tolažbe in sočutja. Iznova se ji je izvil težek vzdih iz prsi, obrnila se je proti gradu, nemogoče se ji je zdelo, da bi po taki noči sploh mogla najti spanje in počitek.

Krepak korak je zadonel po pesku in visoka postava soproga se je pojavila iz sence. Ni je opazil, se je zdelo, za trenutek se je obotavljal, nato se je obrnil proti hiši.

«Percy —!»

Z eno nogo je že stal na stopnici terase, na njen klic pa se je ustavil in se ozrl.

Naglo je stopila zi sence v polno mesečino in brž ko jo je zagledal, je dejal z dovršeno uljudnostjo, kakor vsikdar kadar je govoril z njo:

«Želite, gospa —?»

Pa še vedno je stal z nogo na stopnicah in iz vsega njegovega obnašanja je razločno videla, da hoče oditi in da mu ni za ponočni razgovor.

«Zrak je hladen in prijeten», je dejala, «noč je lepa in vrt vabljiv. Ali nočete še nekoliko postati? Saj še ni pozno! — Ali pa vam je morebiti moja navzočnost tako zelo nadležna, da se vam mudi proč od mene?»

«Ne, gospa!» je odvrnil z mirno ravnodušnostjo, «ampak nadležnost, se zdi, ne bo na moji strani in prepričan sem, da vam bo mesečna noč gotovo veliko bolj romantična bre zmoje navzočnosti. Ni dvoma, čimpreje izginem, tem ljubše vam bo.»

Spet se je obrnil k stopnicam.

«Motite se, gospod Percy!» je rekla naglo in stopila bliže. «Da sva se žal drug drugemu tako zelo odtujila, — to ni bilo moje delo, če se prav spominjate!»

«Oprostite mi, gospa», je ugovarjal hladno, «moj spomin je zelo slab.»

Pogledal ji je naravnost v oči, s tisto leno ravnodušnostjo, ki mu je bila druga narava. Vrnila mu je pogled, njene oči so postale mehke, prišla je čisto blizu njega, prav do stopnic.

«Slab —? Zares, silno se je postaral! Ali ni komaj štiri leta temu, da ste me prvič videli v Parizu na svojem potovanju v orient, — in ko ste se po dveh letih vrnili s potovanja, ste se me še vedno spominjali!»

Stala je tesno ob njem, plašč ji je zdrknil z ramen, mesec je obseval njeno vitko postavo in se bleščal v dragocenem nakitu, njene otroške, sinje oči so ga prosiče, da, hrepeneče gledale — čarobno lepa je bila.

Za trenutek je molčal, nepremično je stal, krčevito se mu je roka oklepala kamenite ograje.

«Želeli ste govoriti z menoj, gospa», je končno dejal s hladnim glasom. «Upam, da ne mislite tratiti časa z nežnimi spomini.»

Njegov glas je bil trd in neizprosni, neuklonljiv in hladen je stal pred njo, to je bilo res. In ženska čast in občutljivost sta zahtevali, di mu vrne enako z enakim in s hladnim ponosom, brez vsake besede, odide v svojo sobo. Pa ženski čut ji je veleval, naj ostane, tisti fini čut, ki zi nevidnih in neslišnih znamenj bolj zasluti ko spozna, kedaj je hladna moška nedostopnost in neuklonljivost le — krinka. Zavedala se je v tistem trenutku svoje lepote in njene moči in zahrepenela je, da bi uklonila tega neuklonljivega moža —.

Ponudila mu je svojo nežno, belo ročico.

«In zakaj ne, Percy? Sedanjost ni tako lepa, da si ne bi pozelela misliti nazaj na lepo preteklost.

Sklonil je svojo visoko postavo, se dotaknil njenih prstkov in jih ceremonijozno poljubil.

«V tem slučaju, gospa, pa mi oprostite, če vam tja moj počasni duh ne more slediti.»

Spet je poskusil oditi, pa spet ga je poklical nazaj njen glas, sladek, otroški, skoraj nežen:

«Percy!»

«Želite, gospa —?»

(Dalje prihodnjič.)

Gospodinje! Ali zahtevate pri trgovcu, kjer se strežete, vedno testenine «Pekatete»? Ako ne, prosimo, storite to vedno!

Kar je res, je res! Testenine «Pekatete», kakoršne se izdelujejo v zadnjem času, so tako okusne in tečne, da se jih splošno hvali. Gospodinje, zahtevajte jih pri trgovcih!

†

Naznanjamo našim prijateljem in znancem, da je našo ljubljeno hčerko, sestro, teto in mater, gospo

Ano dr. Tavčer-jevo roj. Roglič

dne 5. septembra t. l. zadela prerana smrt.

Po prevozu zemeljskih ostankov pokojnice se vrši pogreb v Litiji dne 12. septembra t. l. ob pol 10. uri dopoldne iz kolodvora na litijsko pokopališče.

ZALUJOČI OSTALI.

Brez posebnega obvestila.

Jetika

Zdravnik dr. Pečnik

zdravi bolne na pljučih vsaki petek v St. Jurju ob juž. žel. Citajte njegove tri knjige o jetiki, v vseh knjigarnah. 522

Širite „Stražo“!

KUPUJE

se vedno le najboljše in najcenejše za domačo potrebo vsakovrstno manufakturno, kakor tudi tekstilno blago pri stari in zelo znani tvrdki

KAROL WORSCHÉ, Maribor, Gosposka ul. 10

Perje za postelje!

Zgodba o nevidnem človeku. V «Straži» je izhajal skozi mesece podlistek pod zaglavjem «Zgodba o nevidnem človeku.» Zgodba je v zelo lepi slovenščini in prevedena iz angleščine in je po svoji vsebini zelo zanimiva naše naročnike in čitatelje. Tiskarna si je sedaj preskrbela ponatis te mične zgodbe in je izšla že tudi knjiga, ki se dobi za 7 dinarjev v prodajalni Cirilove tiskarne. Knjigo zelo toplo priporočamo vsem bralnim društvom.

Ginekolog Med. dr. Toplak, Glavni trg št. 18, zopet ordinira.

Služkinja 30ih let, ki je samostojna in zna dobro kuhati, čedna, poštena, z dobrimi spričevali, se sprejme takoj. Koroška cesta 46, I. nadstropje. 548

Nova kuhinjska posoda in pohištveni komadi se prodajo. — Vetrinjska ulica 14-1. 553

Amerikanski salon-petrolej znamka «Standard v originalnih kantah» se dobi pri

«SLAVENSKA AMERIKANSKA PETROLEJSKA družba z o. z.,

centrala Maribor, Slovenska ulica 2, telefon 10.

TOVARNA KANDITOV FR. ROZMAN

MARIBOR, — ALEKSANDROVA CESTA 57

priporoča

vse vrste kandi (bonbone) po najnižjih brezkonkurenčnih tovarniških cenah!

Zahtevajte cenike!

Telefon 436.

503

Telefon 436

Utemeljeno god. 1892.

Oblasno dozv. Izvestovnica za trgovinu i obrt

Viktor Selinger i sin

Zagreb, Ilica 25/II.

Telefon br. 16—43

Naslov za brzovanje: Regniles.

izvješćuje najbrže i najsavjesnije o bankama, poduzećima, tvrtkama i obrtnicima cijele države SHS, te onima nasljednih država bivše Austro-ugarske monarhije, uz najumjerene pristojbe. 465 5—1

Razpoložemo najboljim preporukama.

†

Potrti najgloblje žalosti naznanjamo v imenu vseh sorodnikov vsem duhovnim sobratom, sorodnikom, prijateljem in znancem, da je naš brat, stric in svak, milostljivi gospod

Josip Mešiček

častni kanonik, duhovni svetovalec, dekan, mestni župnik, član okrajnega šolskega sveta, mestno občinski svetovalec, ravnatelj posojilnice, načelnik Kmetijske podružnice v Brežicah itd. itd.

danes v ponedeljek, dne 10. septembra 1923 ob 20. uri previden s sv. zakramenti po kratki, zelo mučni bolezni v 59. letu v Bogu mirno in vdano zaspal.

Pogreb predragega pokojnega se vrši v četrtek, dne 13. septembra 1923 ob 10. uri.

Brežice ob Savi, dne 10. septembra 1923.

Karl Arlič, mestni kaplan. Frančiška in Katarina, sestr.

Važno za vsacega!

Vseh vrst novo došlo angleško in češko sukno, kakor tudi drugo zimsko manufakturno blago, kupi vsak najbolje in najceneje pri tvrdki

MASTEK & KARNIČNIK, MARIBOR, GLAVNI TRG 16

Bogata izbira!

Cene nizke!